מועדים לשיחה; קריאות חדשות בחגי ישראל — מלכות ה'

הרמז הבא ניתן לנו בשמות שהתורה נותנת לחג, "יוֹם תְּרוּעָה" ו"זִכְרוֹן תְּרוּעָה". מהי תרועה? בהקשרים האחרים במקרא תרועה היא צליל המופק מכלי נשיפה, או, בכמה מקרים, צעקה או בכי של המון אדם.

> מהם אותם כלי נשיפה? חצוצרות הכסף שבני ישראל עשו במדבר שימשו לתקיעה ולתרועה: תקיעה למקרא העדה, ותרועה להודיע שהגיע הזמן להתחיל במסע נוסף (במדבר י, א-ז). אם כן, אולי גם התרועה של ראש השנה מופקת בחצוצרה. חז"ל פסלו אפשרות זו מסיבה פשוטה.

ראש השנה איננו המועד היחיד בחודש השביעי שמושמעת בו תרועה. אחת לחמישים שנה, בשנת היובל, נשמעת תרועה ביום העשירי בחודש זה, יום הכיפורים. היא מציינת את שחרור העבדים בשנה זו ואת החזרת נחלות־האבות לבעליהן הראשונים. על היובל כתובות בתורה המילים המפורסמות שנחרתו לימים על פעמון החירות של ארצות הברית, "וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ" (ויקרא כה, י). הפסוק הקודם לפסוק זה מציין במפורש שיש להפיק את התרועה הזו משופר:

וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה; בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם (ויקרא כה, ט).

המילה "יובל" עצמה פירושה גם קרן אַיִל ("בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר", שמות יט, יג). מתרועת השופר של היובל הקישו חז"ל לתרועה שבחודש השביעי באחד לחודש.

במה התייחד השופר? בכמה מקומות במקרא קול השופר הוא קול המלחמה (ראו למשל יהושע ו; שמואל א' ד; ירמיהו ד, יט; מט, ב). קול השופר מאפיין במקרא גם חגיגה. כשהמלך דוד הביא את ארון הברית לירושלים, הוא רקד והעם צהל "בִּתְרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר" (שמואל ב' ו, טו). אך בכמה וכמה מקומות, בייחוד בספרי המקרא ההיסטוריים, קול השופר נשמע בהכתרת מלך. כך נאמר על המלכת שלמה:

וַיִּקַּח צָדוֹק הַכֹּהֵן אֶת קֶרֶן הַשֶּׁמֶן מִן הָאֹהֶל וַיִּמְשַׁח אֶת שְׁלֹמֹה. וַיִּתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם, "יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה" (מלכים א' א, לט).

> וכך בהימשח יהוא למלך על ישראל:
>
> וַיְמַהֲרוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ בִּגְדוֹ וַיָּשִׂימוּ תַּחְתָּיו אֶל גֶּרֶם הַמַּעֲלוֹת וַיִּתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ, "מָלַךְ יֵהוּא" (מלכים ב' ט, יג).

> כזו הייתה גם מזימתו של אבשלום בן דוד:
>
> וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם מְרַגְּלִים בְּכָל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: כְּשָׁמְעֲכֶם אֶת קוֹל הַשֹּׁפָר וַאֲמַרְתֶּם, "מָלַךְ אַבְשָׁלוֹם בְּחֶבְרוֹן" (שמואל ב' טו, י).

גם ספר תהלים קושר שופר להכתרה – אך לא להכתרת מלך בשר ודם, אלא להכרזה על ה' כמלך. במזמור מז, הנאמר בקהילות רבות לפני תקיעת השופר, נמצאים פסוקי מפתח אלה:

עָלָה אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה, ה' בְּקוֹל שׁוֹפָר. זַמְּרוּ אֱלֹהִים זַמֵּרוּ, זַמְּרוּ לְמַלְכֵּנוּ זַמֵּרוּ. כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים, זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל (תהלים מז, ו-ח).

מזמור צח יוצר זיקה ברורה בין מלכות ה' לבין היותו שופט.

בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה'...לִפְנֵי ה' כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ,יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים (פסוקים ו, ט).

וכך אנו מגיעים לממד הגדול השני של ראש השנה. אנו מציינים ביום הזה את מלכות אלוהים. ממד זה טבע אף הוא את חותמו על תפילות החג. מילת המפתח היא "מלך" - החזן פותח את חלקו בתפילת שחרית בזמרה דרמטית של המילה "המלך". הברכה השלישית בתפילת עמידה, הנחתמת בדרך כלל במילים "האל הקדוש", נחתמת בראש השנה ובעשרת ימי תשובה בנוסחה "המלך הקדוש". ובולט מכול הוא פרק ה"מלכויות" הפותח את שלישיית מלכויות, זיכרונות ושופרות שהזכרנו, זו הניצבת בלב תפילת מוסף. ברכה ארוכה זו מיוסדת על סדרת פסוקים המתארים את מלכות ה'. בראש השנה אנו מציינים לא רק את היות ה' בורא העולם, אלא גם את היותו שליטו.